

Zasady pozyskiwania nieruchomości w programie „Tarcza Wschód”

MON

Spis treści

Kwestia nabycia terenów pod realizację inwestycji	3
Pozyskanie nieruchomości pod budowę „Tarczy Wschód”	5
Oddziaływanie ekologiczne inwestycji	9
Nieruchomości – co powinieneś wiedzieć	11

Kwestia nabycia terenów pod realizację inwestycji

„Tarcza Wschód” to największy od II wojny światowej program rozbudowy infrastruktury obronnej realizowany przez Polskę. W ciągu czterech lat na kilkusetkilometrowym odcinku wschodniej i północnej granicy państwa powstanie pas instalacji wojskowych, sięgający nawet do 50 km w głąb kraju, znacząco podnoszący poziom jej szczelności i ułatwiający prowadzenie operacji obronnej na tym obszarze.

Inwestycja ma realizować cztery podstawowe cele:

- zwiększyć zdolności przeciwzaskoczeniowe Wojska Polskiego;
- ułatwić poruszanie się wojsk własnych wzdłuż linii granicznej;
- utrudnić penetrację granicy przez obce wojska;
- zwiększyć ochronę wojsk własnych i ludności cywilnej na tym terenie poprzez budowę miejsc ukrycia.

Aby zwiększyć zdolności przeciwzaskoczeniowe, w pasie przygranicznym zostanie wybudowana sieć masztów, które będą pełnić rolę stacji bazowych dla systemów łączności i rozpoznania. Instalacje naziemne będą wsparte rozpoznaniem z powietrza, na każdym z poziomów – od taktycznych dronów krótkiego zasięgu, z których korzystają wojska lądowe i obrony terytorialnej, poprzez rozpoznanie radiolokacyjne prowadzone przez siły powietrzne, aż po system rozpoznania satelitarne. Uzyskany w ten sposób obraz sytuacyjny da Wojsku Polskiemu pełną informację w czasie rzeczywistym i pozwoli szybko reagować.

Dzięki inwestycjom w infrastrukturę komunikacyjną wzdłuż linii granicznej zwiększy się mobilność wojsk odpowiedzialnych za jej obronę. Wojsko wraz z lokalnymi samorządami przygotuje m.in. miejsca przepraw przez przeszkody wodne czy dojazdy do przyczółków, a wybrane obiekty inżynieryjne zostaną przystosowane do znacznych obciążeń.

Nowe inwestycje drogowe na tym terenie będą realizowane z uwzględnieniem potrzeb prowadzenia ewentualnej operacji obronnej. Skróci to czas projekcji sił, czyli czas niezbędny do pełnego rozwinięcia sił wyznaczonych do prowadzenia operacji obronnej.

Innego rodzaju instalacje mają natomiast maksymalnie utrudnić poruszanie się w tym terenie wojsk obcych, gdyby nastąpiło zbrojne naruszenie granicy. Będą to m.in. rowy i zapory przeciwczołgowe, pogłębione rowy melioracyjne oraz obszary przygotowane do rozłożenia pól minowych. Część istniejącej infrastruktury drogowej zostanie przygotowana do szybkiego zniszczenia w razie wybuchu konfliktu. Wybudowane zostaną także składy sprzętu i materiałów, niezbędnych do przygotowania granicy do obrony w przededniu ewentualnego konfliktu i późniejszego prowadzenia operacji obronnej.

„Tarcza Wschód” jest częścią szerszych działań NATO i Unii Europejskiej na rzecz wzmocnienia wschodniej flanki sojuszu. Podobne instalacje budują na swoich granicach państwa bałtyckie oraz Finlandia.

Pozyskanie nieruchomości pod budowę „Tarczy Wschód”

„Tarcza Wschód”, w myśl przepisów ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji strategicznych oraz kluczowych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa i bezpieczeństwa publicznego oraz ustanawiania stref ochronnych dla niektórych terenów zamkniętych, została sklasyfikowana jako **inwestycja kluczowa**¹, a nie strategiczna. Z takiego charakteru inwestycji wynika, co było wielokrotnie podkreślane przez Ministerstwo Obrony Narodowej, że przy pozyskiwaniu terenów pod budowę sieci umocnień „Tarczy Wschód” nie planuje się wykorzystywania prawnego mechanizmu wywłaszczenia nieruchomości.

Specjaliści Sztabu Generalnego Wojska Polskiego opracowali kompleksowy projekt, w którym określono m.in. przestrzenny zakres inwestycji. Obecnie trwa inwentaryzacja gruntów, na których docelowo mają powstać elementy „Tarczy Wschód”, i typowanie działek, które wojsko chce pozyskać w pierwszej kolejności. Rozpoczął się już także proces nabywania przez Wojsko Polskie praw własności do poszczególnych działek, co jest warunkiem niezbędnym, by rozpocząć na nich jakiekolwiek działania inżynieryjne czy budowlane. Do tej pory wojsko nabyło prawo do gospodarowania blisko setką nieruchomości, były to w przytłaczającej większości nieruchomości leśne i rolne należące do Lasów Państwowych i Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR). Tylko w trzech przypadkach wspomniane wyżej działki pochodziły z zasobów osób prywatnych. Co warto podkreślić, w tych przypadkach nie było mowy o wywłaszczeniu dotychczasowych właścicieli. Cenę odsprzedaży działek wojsku ustalono w drodze negocjacji (na bazie niezależnie opracowanego operatu szacunkowego), przy obopólnej zgodzie. Taki mechanizm będzie stosowany także w przyszłości w przypadku innych nieruchomości.

Nie ma potrzeby występować do Ministerstwa Obrony Narodowej z ofertą sprzedaży nieruchomości. Nie jest prowadzona, ani planowana w przyszłości żadna akcja skupu nieruchomości.

¹ Kluczowa inwestycja w zakresie potrzeb obronności państwa – inwestycja celu publicznego realizowana na potrzeby obronności państwa lub na potrzeby budowania przemysłowego potencjału obronnego, realizowana ze względu na szczególnie istotny interes bezpieczeństwa państwa lub zobowiązania sojusznicze wykonywane w ramach Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, lub której muszą towarzyszyć szczególne środki bezpieczeństwa.

Nabywane przez wojsko będą wyłącznie działki i tereny niezbędne z punktu widzenia efektywności projektu, a nie te, które będą mu zaoferowane szybciej lub w korzystniejszej cenie. Także termin ich nabycia wynika z harmonogramu realizacji poszczególnych etapów „Tarczy Wschód”.

Geograficzne umiejscowienie „Tarczy Wschód” sprawia, że duży odsetek nieruchomości, na których będzie ona budowana, należy dzisiaj do Skarbu Państwa. Mówimy tu przede wszystkim o nieruchomościach przedsiębiorstwa Lasów Państwowych oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. To właśnie zasoby tych dwóch instytucji będą pierwszym i podstawowym źródłem nieruchomości potrzebnych wojsku do realizacji „Tarczy Wschód”. Aby usystematyzować i usprawnić współpracę, Ministerstwo Obrony Narodowej podpisało już porozumienia z obiema instytucjami. Umowa z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa określa zasady współpracy w zakresie pozyskania przez resort obrony nieruchomości wchodzących w skład tzw. Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa położonych w strefie obejmującej zasadniczo pas do 500 m wzdłuż północnej i wschodniej granicy państwowej, a które mogą być potencjalnie ważne dla obronności i bezpieczeństwa państwa.

W przypadku niektórych nieruchomości z wymienionych źródeł mamy do czynienia z nieruchomościami wydzierżawionymi przez Lasy Państwowe czy KOWR prywatnym użytkownikom. **W takich przypadkach resort obrony deklaruje uszanowanie obowiązujących umów i wstrzymanie się z pozyskaniem danej działki do czasu wygaśnięcia obecnej dzierżawy i zakończenia na niej działalności rolniczej czy gospodarczej.** Dopiero wówczas taka działka będzie przedmiotem przejęcia pod inwestycję o charakterze obronnym w ramach „Tarczy Wschód”.

Najczęściej nie będzie się to też odnosiło do całości nieruchomości, a tylko jej części, w takiej sytuacji wojsko na swój koszt wykona i przedłoży do zatwierdzenia w KOWR projekt podziału geodezyjnego z zachowaniem możliwości samodzielnego zagospodarowania.

W celu wykonania rozbudowy inżynieryjnej pasa przygranicznego (z założeniem uzyskania jak największej długości linearnej rozbudowy) wykorzystane będą:

- w pierwszej kolejności nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (KOWR), w razie potrzeby uzupełnione o nieruchomości prywatne (realizacja fakultatywnie po uzyskaniu akceptacji właścicieli, w przypadku wystąpienia sytuacji kiedy pozyskanie nieruchomości prywatnej w połączeniu z nieruchomościami KOWR pozwoli na uzyskanie większej linearnej długości zabudowy wzdłuż granicy);
- następnie nieruchomości będące w zarządzie Lasów Państwowych;
- w dalszej kolejności nieruchomości jednostek samorządu terytorialnego. Przede wszystkim w oparciu o potencjał tych nieruchomości zakłada się budowę miejsc składowania;
- finalnie nieruchomości prywatne możliwe do pozyskania. W tym miejscu zaznaczyć należy, że **nie zakłada się przeprowadzenia procedur wywłaszczeniowych.**

Co więcej, w przypadku nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, które nadal będą wystawiane do przetargów na ich dzierżawę przez osoby prywatne i firmy, a które mogą być w perspektywie kilku lat objęte zainteresowaniem wojska w kontekście rozbudowy instalacji obronnych, **taka informacja znajdzie się w ich opisie**, tak by osoby zainteresowane nimi, miały pełną świadomość tego faktu. Jest to jedna ze zmian, jakie wprowadza wspomniane już porozumienie o współpracy Ministerstwa Obrony Narodowej z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa.

Taka polityka jest możliwa z dwóch powodów. Po pierwsze, do realizacji inwestycji nie jest potrzebne posiadanie od razu 100% docelowego terenu – „Tarcza Wschód” będzie rozbudowywana etapami, rozłożonymi na cały czteroletni okres realizacji projektu². Po drugie, plan budowy instalacji w czasie pokoju nie zakłada jej ciągłego przebiegu na całej długości północnej i wschodniej granicy państwa, dlatego też będą budowane miejsca składowania.

² Aktualnie większość inwestycji realizowana jest w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim.

W przypadku tego drugiego powodu – teren przeznaczony do rozwinięcia instalacji obronnych dopiero w okresie poprzedzającym eskalację konfliktu i bezpośredniego zagrożenia przejścia w jego gorącą fazę – wojsko będzie w czasie realizacji „Tarczy Wschód” pozyskiwać tereny głębiej wewnątrz kraju (w odległości do 20 km od pasa granicznego) i tworzyć na nich **miejsca składowania materiałów wojskowych i inżynieryjnych**. Będą to instalacje o powierzchni od 1 do 2 ha, w których znajdować się będą wszystkie niezbędne dla wojsk inżynieryjnych materiały i urządzenia, które w razie potrzeby zostaną szybko dostarczone bezpośrednio na granicę, by rozbudować elementy obronne do założonego w planach poziomu. Tereny pod budowę takich składów wojsko będzie pozyskiwać na podobnych zasadach jak działki bezpośrednio przy pasie granicznym.

Jednocześnie dopełnieniem rozbudowy terenów, na których powstaną zapory przeciwczołgowe, będą miejsca zarezerwowane na wykonanie pól minowych, na których działania inżynieryjne rozpoczną się dopiero w przeddzień wybuchu ewentualnego konfliktu zbrojnego.

Wizualizacja: obszar do 30 km

Oddziaływanie ekologiczne inwestycji

Realizacja „Tarczy Wschód” zakłada możliwie jak największe poszanowanie lokalnego środowiska naturalnego i ingerowanie tylko tam, gdzie jest to niezbędne z punktu widzenia celów programu.

W przeciwieństwie do realizowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji projektu budowy zapory na granicy z Białorusią, „Tarcza Wschód” nie będzie jednolitą i ciągłą linią budowli inżynierskich. Celem zapory jest maksymalne ograniczenie procederu nielegalnego przekraczania granicy, stąd taka, a nie inna jej konstrukcja. Niestety, miało to swoje konsekwencje ekologiczne i wybudowana konstrukcja znacznie utrudnia m.in. swobodne poruszanie się dzikich zwierząt w poprzek granicy państwa.

W przypadku „Tarczy Wschód” nie będzie takiego ryzyka, gdyż jej zabudowa nie będzie ciągła, a część instalacji, np. pola minowe czy część zapór utrudniających poruszanie się, zostanie rozstawiona dopiero w przededniu wybuchu konfliktu. Co do zasady „Tarcza Wschód” ma ograniczać poruszanie się całych pododdziałów przeciwnika czy kolumn wojskowych pojazdów, a nie pojedynczych osób, jak to ma miejsce w przypadku zapory wybudowanej przez MSWiA.

Już na etapie planowania „Tarczy Wschód” wojskowi specjaliści wzięli pod uwagę odwieczną zasadę – „teren też walczy”. Tam, gdzie tylko to możliwe, ukształtowanie terenu, jego zalesienie czy zabagnienie, zostało uwzględnione w planach, tak by maksymalnie wykorzystać naturalny potencjał takich obszarów w prowadzeniu operacji obronnej. Co więcej, np. w odniesieniu do wyschniętych z powodu suszy bagnisk planowana jest ich rekultywacja, a w lasach gospodarczych, zwykle monokulturowych i dalekich od powszechnej definicji niedostępnych leśnych ostępów, ograniczone zostanie prowadzenie gospodarki leśnej, co z biegiem czasu przełoży się na ich zarastanie i dziczenie. Tego typu działania będą miały więc pozytywny wpływ na środowisko naturalne.

Realizując powyższe, resort obrony narodowej zacieśnia współpracę m.in. z Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe. 23 kwietnia 2025 r. zawarto porozumienie, które określa zasady współpracy Ministerstwa Obrony Narodowej i Lasów Państwowych w zakresie dostępu do terenów przygranicznych celem ich przygotowania do obrony. Strony zobowiązały się, że wszelkie działania na tym obszarze będą prowadzone z uwzględnieniem ich walorów środowiskowych, a ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko i gospodarkę leśną będzie minimalizowane. Tam zaś gdzie będzie to możliwe, strony będą podejmowały działania na rzecz poprawy stanu środowiska i gospodarki leśnej.

Nieruchomości – co powinieneś wiedzieć

Jesteś właścicielem ziemi	12
Jesteś dzierżawcą ziemi	13
Jesteś przyszłym dzierżawcą ziemi	14
Zestawienie	15

Jesteś właścicielem

ziemi będącej w pasie
przygranicznym na północnym
wschodzie Polski

województwo podlaskie
i warmińsko-mazurskie

W przypadku wątpliwości czy Twoja działka jest przewidziana do zagospodarowania w programie „**Tarcza Wschód**”, skontaktuj się z **Rejonowym Zarządem Infrastruktury w Olsztynie**, ul. Saperska 1, 10-073 Olsztyn, tel. 261 321 600.

Jesteś dzierżawcą

ziemi będącej w pasie
przygranicznym na północnym
wschodzie Polski

województwo podlaskie
i warmińsko-mazurskie

Do końca terminu dzierżawy **masz prawo** uprawiać ten grunt.

Jeśli będziesz chciał przedłużyć dzierżawę, **oddział terenowy KOWR** poinformuje Cię o tym, czy działka będzie wykorzystana pod budowę „**Tarczy Wschód**” i w jakim terminie to nastąpi.

Jesteś przyszłym dzierżawcą ziemi będącej w pasie przygranicznym na północnym wschodzie Polski

województwo podlaskie
i warmińsko-mazurskie

Sprawdź w **oddziale terenowym KOWR**, czy w ogłoszeniu o dzierżawie jest informacja dotycząca przeznaczenia działki pod budowę „**Tarczy Wschód**”.

Od 2025 r. wszystkie ogłoszenia o dzierżawie mają zawierać taką informację.

Jesteś

Właścicielem

Dzierżawcą

**Przyszłym
dzierżawcą**

**ziemi będącej w pasie przygranicznym na północnym wschodzie Polski
(województwo podlaskie i warmińsko-mazurskie)**

W przypadku wątpliwości czy Twoja działka jest przewidziana do zagospodarowania w programie „**Tarcza Wschód**”, skontaktuj się z **Rejonowym Zarządem Infrastruktury w Olsztynie**, ul. Saperska 1, 10-073 Olsztyn, tel. 261 321 600.

Do końca terminu dzierżawy **masz prawo** uprawiać ten grunt.

Jeśli będziesz chciał przedłużyć dzierżawę, **oddział terenowy KOWR** poinformuje Cię o tym, czy działka będzie wykorzystana pod budowę „**Tarczy Wschód**” i w jakim terminie to nastąpi.

Sprawdź w **oddziale terenowym KOWR**, czy w ogłoszeniu o dzierżawie jest informacja dotycząca przeznaczenia działki pod budowę „**Tarczy Wschód**”.

Od 2025 r. wszystkie ogłoszenia o dzierżawie mają zawierać taką informację.

Działka **bez planów** zagospodarowania pod „**Tarczę Wschód**”

Możesz przystąpić do przetargu, jeśli **oddział terenowy KOWR** wystawi ją ponownie do dzierżawy.

Działka **włączona** w program budowy „**Tarczy Wschód**”

Część działki

Cała działka

Obszar nieobjęty planem budowy „**Tarczy Wschód**” może być ponownie wystawiony do dzierżawy.

Oddział terenowy KOWR nie wystawi działki do dzierżawy.

MON

